

O ZÁKLADNÍCH ÚKOLECH PSYCHOLOGIE V OBLASTI VÝCHOVY

Revoluční změny, které u nás nyní probíhají v celé soustavě výchovně vzdělávací práce a které vyrůstají z potřeb vyspělé socialistické společnosti, kladou oprávněné požadavky nejen na pedagogiku, ale také na všechny vědní disciplíny, které se na tomto procesu mají podílet. Neposlední místo mezi nimi zaujímá i pedagogická a vývojová psychologie.

Má-li československá psychologie plnit a splnit prvořadý úkol současné vědy, totiž pomocí rozsáhlého výzkumu získat předstih před praxí a spolupůsobit při jejím vědeckém řízení, musí se v době co nejdříve vypořádat s dvěma naléhavými problémy. Jednak musí hlubokým rozбором současného stavu i vývojových perspektiv pedagogické praxe dojít k vymezení těch požadavků, které jsou pro uskutečnění dubnového usnesení „O těsném spojení školy se životem a dalším rozvoji výchovy a vzdělání v ČSR“ podstatné, rozhodující a zaměřit na ně veškerou vědeckovýzkumnou práci. Jednak musí pod zorným úhlem takto vyanalizovaných požadavků kriticky přehlednout dosavadní soustavu poznatků a metod pedagogické psychologie a posoudit, do jaké míry je tato tradiční teoretická a metodologická výzbroj vhodná pro řešení nových úkolů. Jinak se při stanovení cílů a perspektiv vědeckovýzkumné práce neubrání živelnosti a náhodě.

Jak o tom svědčí zprávy, objevující se v poslední době v odborném psychologickém tisku ze socialistických zemí, jde o obecnější jev, který daleko přesahuje rámec místních poměrů a specifiku historického vývoje československé psychologie. Nejen u nás, ale i v jiných zemích, usilujících o přestavbu školství na základě nového principu spojení teorie s praxí, se psychologové zamýšlejí nad novými úkoly pedagogické a vývojové psychologie, kladou si otázku o jejich nové funkci a místě v soustavě pedagogických věd, snaží se nově vymezit jejich předmět, metody, cíle ap.¹⁾

Potřeba vypořádat se s problémy podobného druhu byla u nás v posledních letech už nejednou pocítována. Vzpomeňme třeba na besedu o předmětu pedagogické psychologie, kterou pořádal Výzkumný ústav pedagogický, na diskusi o předmětu a metodách pedagogické psychologie, která proběhla v časopisu Československá psychologie ap. Pod bezprostředním vlivem probíhající přestavby školství však tato potřeba přerostla dnes v naléhavý požadavek, který, nebude-li respektován, mohl by se změnit v brzdu úspěšného rozvoje obou těchto vědních disciplín. To si jasně uvědomovala pedagogická sekce Československé psychologické společnosti, když v dubnu letošního roku dávala podnět k svolání celostátního semináře o aktuálních teoretických otázkách pedagogické psychologie, který byl úvodem k celé sérii monotematických besed o poslání a úkolech pedagogické a vývojové psychologie v současném pedagogickém dění a příležitostí k výměně prvňích zkušeností, získaných při plnění nových úkolů.

Tuto iniciativu Československé psychologické společnosti je třeba velmi uvítat. Není jistě nadějnější cesty k dosažení názorové jednoty v základních otázkách a pracovní jednoty v plnění základních úkolů, než otevřená diskuse. Vzpomeňme například, v jakých polemikách, ba přímo ideologických bojích se rozvíjela a dosud rozvíjí sovětská psychologická teorie. Pro ilustraci si můžeme připomenout aspoň ty nejposlednější z nich, jako byla třeba diskuse o vztahu učení a vyspívání, vyvolaná zdůrazněním principu přiměřenosti ve výchovně a vzdělávací práci,²⁾ diskuse o schopnostech, vyvolaná směrnicí o rozvíjení dětských talentů,³⁾ nebo konečně diskuse o přechodu

¹⁾ Srv. např.: *Beihefte zur Pädagogik*, No. 3, 1959; *Voprosy psichologii*, VI, 1960, No. 2, 167 až 170 aj.

²⁾ Srv.: *Sovetskaja pedagogika* 1956 a 1957.

³⁾ Srv.: *Materiály z prvního sjezdu sovětských psychologů v r. 1959.*

od „vnější“, manuální činnosti k činnosti „vnitřní“, rozumové, vyvolaná vyzdvížením významu praxe pro všestranný rozvoj osobnosti žáka.⁴⁾ Rovněž výsledky pražského pedagogicko-psychologického semináře, i když zatím pochopitelně skromné, dokazují, že jen v otevřené a široké výměně názorů a zkušeností se může zrodit nová koncepce, nová vývojová linie.

Bylo by ovšem nesprávné se domnívat, že všechny tyto problémy jsou záležitostí jedině psychologů. Proces zespolečnění vědy a tedy i pedagogické a vývojové psychologie znamená, že na řešení nejaktuálnějších otázek určité vědní disciplíny se mají podílet odborníci a praktici z různých oborů. A nejen mají, ale sami se toho dožadují. Vezměme namátkou minulý a letošní ročník Tvorby a podívejme se, jaký ohlas měl třeba článek o volbě povolání, nebo i stručný dopis o pedagogickopsychologickém poradenství. A to nejsou jevy ojedinělé. Naše pedagogická veřejnost není lhostejná k snahám psychologů dobrat se nové koncepci pedagogické a vývojové psychologie, takové koncepce, která by co nejtěsněji byla spojena s výchovnou praxí a stala se jedním z předpokladů jejího vědeckého řízení.

Je třeba, aby vědeckí pracovníci a praktici různých oborů, především však pedagogové, učitelé, vychovatelé, každý ze svého hlediska a každý podle svých možností a zkušeností pomohli v diskusi vymezit stěžejní úkoly naší psychologie v oblasti výchovy, takové úkoly, které by byly harmonicky sladěny s požadavky doby. Úlohou psychologů pak bude, aby takto získané podněty utřídili, zobecnili, zkonfrontovali se svými teoretickými, technickými, kádrovými aj. možnostmi, pokusili se o vytyčení základní koncepce současné československé pedagogické a vývojové psychologie a hlavně našli cesty a formy jejich řešení.

D. Tollingerová

⁴⁾ Srv.: Voprosy psichologii 1959 a 1960.